

Αριθ. Πρωτ. _____
Διεκπ. _____

Από τα επίσημα Πρακτικά της ΡΜ΄, 7 Μαρτίου 2013,
Συνεδρίασης της Ολομέλειας της Βουλής, στην οποία
ψηφίστηκε το παρακάτω σχέδιο νόμου:

***Κύρωση του Μνημονίου Κατανόησης μεταξύ του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής
Αλλαγής της Κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας και του Υπουργείου Ενέργειας και Φυσικών Πόρων
της Κυβέρνησης της Δημοκρατίας της Τουρκίας για Συνεργασία στον τομέα της Ενέργειας***

Άρθρο πρώτο

Κυρώνεται και έχει την ισχύ, που ορίζει το άρθρο 28 παρ. 1 του Συντάγματος, το Μνημόνιο Κατανόησης που υπογράφηκε στην Αθήνα στις 14 Μαΐου 2010 μεταξύ του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής της Κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας και του Υπουργείου Ενέργειας και Φυσικών Πόρων της Κυβέρνησης της Δημοκρατίας της Τουρκίας για Συνεργασία στον τομέα της Ενέργειας του οποίου το κείμενο σε πρωτότυπο στην αγγλική γλώσσα και σε μετάφραση στην ελληνική γλώσσα έχει ως εξής:

Memorandum of Understanding (MoU)

Between

**The Ministry of Environment, Energy and Climate Change of the Hellenic Republic
and**

The Ministry of Energy and Natural Resources of the Republic of Turkey

On Cooperation in the Field of Energy

On the occasion of the first meeting of the High Level Cooperation Council held in Athens on May 14, 2010, presided by his Excellency George Papandreou, Prime Minister of the Hellenic Republic and his Excellency Recep Tayyip Erdoğan, Prime Minister of the Republic of Turkey; the Ministry of Environment, Energy and Climate Change of the Hellenic Republic and the Ministry of Energy and Natural Resources of the Republic of Turkey hereinafter referred to as the "Parties",

Recognizing the importance of security of energy supply to the European Union and Turkey, through route and source diversification;

In applying this MoU, Greece shall respect its obligations arising from its membership to the EU.

Recalling that the Steering Committee which held its 15th meeting in Ankara on 9 March 2010, underlined the importance of cooperation in the field of Energy and agreed to propose to the Ministers of Foreign Affairs the establishment of an enhanced bilateral dialogue on energy networks and renewable energy sources with the participation of the private sector, in order to – inter alia- intensify cooperation regarding the EU's Southern Gas Corridor Policy;

Taking into account the Memorandum of Understanding concerning cooperation on environmental protection signed between Greece and Turkey on the 20th January 2000;

Taking into account the Intergovernmental Agreement concerning the realisation of the Turkey-Greece Gas Interconnector and the supply of Natural Gas from the Republic of Turkey to the Hellenic Republic signed on the 23rd February 2001 by the Greek Government and the Turkish Government;

Recalling the existing "Intergovernmental Agreement Concerning the Development Of The Turkey-Greece-Italy Gas Transportation Corridor" (hereinafter referred as IGA) concluded in Rome on July 27, 2007, which represents one of the most advanced options with a strategic value to enable the transportation of Middle-Eastern and Caspian natural gas resources into Europe;

Stating their commitments for the Turkey-Greece-Italy Interconnector (hereinafter the ITGI) Project, and encouraging the ongoing dialogue among all parties concerned to facilitate gas transit via Turkey to Greece and Italy through this Project.

Encouraging the enhanced cooperation amongst DEPA, Edison, and BOTAS and supporting the prompt signing of an MoU related to the realisation of the ITGI project;

Stating their willingness to deepen their energy ties through cooperation in the fields of renewable energy sources (hereinafter referred to as RES) and energy efficiency in the framework of their national strategies;

Acknowledging that promotion of sustainable energy and reduction in greenhouse gas emissions are directly linked to the increased use of renewable energy sources and implementation of clean energy technologies;

Noting the importance of sound energy partnership for the sustainable development of their respective economies, the security and welfare of their people of the two countries and a greater regional cooperation, as well as the mutual commitment to protect the environment;

Wishing to further enhance long-term comprehensive cooperation between the countries in the field of energy;

Have agreed on the following:

Article 1

The Parties decided to establish a High Level Joint Energy Group (JEG). The (JEG), co-chaired by the General Secretaries / Undersecretaries of the two Ministries will consist equal number of representatives and experts from the respective relevant ministries, institutions and administrations appointed by each of the Parties.

The JEG will meet in each country alternatively every six months. The first meeting of the JEG will be held in Ankara within six months from the signing of this MoU.

As part of the mechanisms intended to achieve the goals of this MoU, the JEG shall, when necessary, establish ad-hoc group(s) with the mutual consent of both Parties. These group(s) would include experts from both countries representing public and private sector with a view to exchanging expertise, studying energy related specific projects and reporting to the JEG.

Article 2

1. The Parties agreed to cooperate in good faith for the timely realization of the ITGI Project.
2. The Parties highlight the need to accelerate the implementation of the Intergovernmental Agreement on the realisation of the ITGI Project signed in 2007 by the Governments of Turkey, Greece and Italy.

3. In this respect, the Parties will negotiate and conclude the relevant agreements referred to also in the IGA, necessary for the implementation of the ITGI Project, safeguarding its overall viability.
4. The Parties also agree to set up an ad-hoc working group within the framework of the JEG headed by the competent General Secretaries/Undersecretaries of both respective Ministries, based on relevant conclusions of the above mentioned Steering Committee and mandated to examine the status of implementation of the ITGI project and to decide, before the end of 2010 to undertake possible additional measures necessary to support and accelerate the realisation of the ITGI project.

Article 3

The Parties encourage their relevant transmission system operators, namely TEIAS and DESMIE, to examine the possibilities to conclude agreements on technical and commercial issues for the realization of exchange of electricity between Turkey and Greece and vice versa.

Article 4

1. The Parties agree to promote cooperation between public and private sectors, as well as universities and research institutes in the areas of RES and Energy Efficiency.

2. Cooperation between the Parties in the areas of RES and Energy Efficiency may include the following:

- Exchange of scientific, technological and technical information,
- Organisation of Seminars, Training Courses and meetings
- Identification of business opportunities in the field of renewable energy and energy efficiency equipment
- Encouraging Greek and Turkish authorities, developers, and investors to work together for the promotion of projects of mutual interest
- Establishment of a Twinning Program in the fields of RES and Energy Efficiency
- Exchange of know-how, experience and knowledge on legislative and regulatory issues on RES, Energy Efficiency and Clean Energy technologies.

Implementation of specific projects concerning Renewable Energy and Energy Efficiency applications which may include:

- On-shore Wind Energy

- Solar power generation
- Solar thermal heating and cooling
- Geothermal electricity, heating and cooling, combined heat and power and district heating.
- Biomass resource assessment and characterisation and the set up of biomass supply chains.
- Energy Efficient and smart buildings.

Article 5

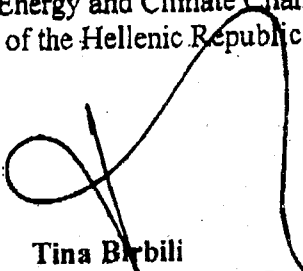
1. The application of this MoU is in the responsibility of the Ministry of Environment, Energy and Climate Change for the Greek side and of the Ministry of Energy and Natural Resources for the Turkish side.
2. Disputes which may arise between the Parties with regard to the interpretation and/or application of the provisions of this MoU shall be resolved through negotiations between the Parties.

Article 6

This MoU shall enter into force upon exchange of written notifications between the Parties informing each other through diplomatic channels of the completion of their relevant internal procedures for its entry into force.

Signed in Athens, on 14 May 2010, in two original copies each in Turkish, Greek and English, all texts being equally authentic. In case of any divergence of interpretation the English text shall prevail.

For the Ministry of Environment,
Energy and Climate Change
of the Hellenic Republic

Tina Barbili
Minister of Environment, Energy
and Climate Change

For the Ministry of Energy
and Natural Resources
of the Republic of Turkey

Taner Yildiz
Minister of Energy
and Natural Resources

Μνημόνιο Κατανόησης
Μεταξύ
Του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής
Της Ελληνικής Δημοκρατίας
και
Του Υπουργείου Ενέργειας και Φυσικών Πόρων
Της Δημοκρατίας της Τουρκίας
Περί Συνεργασίας στον Τομέα της Ενέργειας

Με την ευκαιρία της πρώτης Συνάντησης του Ανωτάτου Συμβουλίου Συνεργασίας μεταξύ Ελλάδος και Τουρκίας, η οποία έλαβε χώρα στην Αθήνα, στις 14 Μαΐου 2010, υπό την προεδρία της Αυτού Εξοχότητας κ. Γεωργίου Παπανδρέου, Πρωθυπουργού της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Αυτού Εξοχότητας κ. Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογκάν, Πρωθυπουργού της Δημοκρατίας της Τουρκίας, το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής της Ελληνικής Δημοκρατίας και το Υπουργείο Ενέργειας και Φυσικών Πόρων της Δημοκρατίας της Τουρκίας, από εδώ και στο εξής αναφερόμενα ως «Τα Μέρη»,

Αναγνωρίζοντας την σημασία της ασφάλειας του ενεργειακού εφοδιασμού προς την Ευρωπαϊκή Ένωση και προς την Τουρκία, μέσω διαφοροποίησης διαδρομών και πηγών,

Εφαρμόζοντας το παρόν Μνημόνιο Κατανόησης, η Ελλάς θα σεβασθεί τις υποχρεώσεις της, οι οποίες προκύπτουν από την ιδιότητά της ως μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης,

Υπενθυμίζοντας ότι η Κατευθυντήρια Επιτροπή, η 15^η Συνάντηση της οποίας πραγματοποιήθηκε στην Άγκυρα στις 9 Μαρτίου 2010, υπογράμμισε την σημασία της συνεργασίας στον τομέα της Ενέργειας και συμφώνησε να προτείνει στους Υπουργούς Εξωτερικών την εγκαθίδρυση ενός ενισχυμένου διμερούς διαλόγου επί των ενεργειακών δικτύων και των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας με την συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα, με στόχο, μεταξύ άλλων, να ενδυναμωθεί η συνεργασία σχετικά με την Πολιτική Νοτίου Διαδρόμου Αερίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης,

Λαμβάνοντας υπόψη το Μνημόνιο Κατανόησης σχετικά με την συνεργασία στον τομέα της περιβαλλοντικής προστασίας, το οποίο υπεγράφη μεταξύ Ελλάδος και Τουρκίας στις 20 Ιανουαρίου 2000,

Λαμβάνοντας υπόψη τη Διακρατική Συμφωνία σχετικά με την υλοποίηση της Διασύνδεσης Αερίου Τουρκίας - Ελλάδος και την διάθεση Φυσικού Αερίου από την Δημοκρατία της Τουρκίας στην Ελληνική Δημοκρατία, η οποία υπεγράφη στις 23 Φεβρουαρίου 2003 από την Ελληνική Κυβέρνηση και την Τουρκική Κυβέρνηση,

Υπενθυμίζοντας την υπάρχουσα «Διακυβερνητική Συμφωνία Σχετικά με την Ανάπτυξη του Τουρκικού-Ελληνικού-Ιταλικού Διαδρόμου Μεταφοράς Αερίου» (από εδώ και στο εξής αναφερομένου ως IGA), συναφθείσα στην Ρώμη στις 27 Ιουλίου 2007, η οποία αποτελεί μία εκ των πλέον προωθημένων επιλογών με στρατηγικό στόχο να καταστήσει εφικτή την μεταφορά των ποσοτήτων φυσικού αερίου της Μέσης Ανατολής και της Κασπίας στην Ευρώπη,

Διακηρύσσοντας την προσήλωσή των στο Σχέδιο Διασυνδετήριου Αγωγού Τουρκίας - Ελλάδος - Ιταλίας (εφεξής ITGI) και ενθαρρύνοντας τον συνεχιζόμενο διάλογο μεταξύ όλων των μερών που εμπλέκονται, ώστε να διευκολύνουν την διέλευση αερίου μέσω Τουρκίας στην Ελλάδα και την Ιταλία μέσω του εγχειρήματος αυτού,

Ενθαρρύνοντας την ενισχυμένη συνεργασία μεταξύ ΔΕΠΑ, Edison και BOTAS και υποστηρίζοντας την υπογραφή, συντόμως, ενός Μνημονίου Κατανόησης σχετικά με την υλοποίηση του εγχειρήματος ITGI,

Διακηρύσσοντας την βούλησή τους να εμβαθύνουν τους ενεργειακούς τους δεσμούς μέσω συνεργασίας στους τομείς των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας (στο εξής αναφερομένων ως ΑΠΕ) και της ενεργειακής αποδοτικότητας στο πλαίσιο των εθνικών τους στρατηγικών,

Αναγνωρίζοντας ότι η προώθηση της βιώσιμης ενέργειας και η μείωση των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου είναι άμεσα συνδεδεμένες με την αυξημένη χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και την εφαρμογή τεχνολογιών καθαρής ενέργειας,

Σημειώνοντας την σημασία του ενισχυμένου ενεργειακού συνεταιρισμού για την βιώσιμη ανάπτυξη των εκατέρωθεν οικονομιών, την ασφάλεια και την ευημερία των λαών των δύο χωρών και την ευρύτερη συνεργασία στην περιοχή, όπως επίσης για την αμοιβαία προσήλωση στην προστασία του περιβάλλοντος,

Επιθυμώντας να αναπτύξουν περαιτέρω την μακροπρόθεσμη συντονισμένη συνεργασία μεταξύ των δύο χωρών στον τομέα της ενέργειας,

Συμφώνησαν τα ακόλουθα :

Άρθρο 1

1. Τα Μέρη αποφάσισαν να θεσμοθετήσουν μία Υψηλού Επιπέδου Κοινή Ομάδα Ενέργειας (Κ.Ο.Ε.). Στην Κ.Ο.Ε. θα συμπορεύουν οι Υφυπουργοί / Γενικοί Γραμματείς των δύο Υπουργείων και θα την αποτελούν ένας ίσος αριθμός εκπροσώπων και εμπειρογνομόνων από τα αντίστοιχα Υπουργεία, Θεσμούς και Διοικητικά Όργανα, που θα ορίζονται από τα Μέρη.
2. Η Κ.Ο.Ε. θα συναντάται σε κάθε μια χώρα εναλλακτικά κάθε έξι μήνες. Η πρώτη συνάντηση της Κ.Ο.Ε. θα γίνει στην Άγκυρα σε διάστημα έξι μηνών από την υπογραφή του παρόντος Μνημονίου Κατανόησης.
3. Ως μέρος των μηχανισμών που δημιουργούνται με την πρόθεση να επιτευχθούν οι στόχοι αυτού του Μνημονίου Κατανόησης, η Κ.Ο.Ε., θα θεσμοθετήσει, εάν αυτό καταστεί απαραίτητο, ομάδες αναφερόμενες στην επίτευξη ειδικών στόχων (ad hoc group(s)), με την αμοιβαία συναίνεση αμφοτέρων των Μερών. Αυτές οι ομάδες θα περιλαμβάνουν ειδικούς και από τις δύο χώρες που θα αντιπροσωπεύουν το δημόσιο και τον ιδιωτικό

τομέα, προκειμένου να ανταλλάσουν εξειδικευμένες γνώσεις, να μελετούν συγκεκριμένα σχέδια που σχετίζονται με την ενέργεια και να αναφέρονται στην Κ.Ο.Ε..

Άρθρο 2

1. Τα Μέρη συμφωνούν να συνεργαστούν με καλή πίστη για την έγκαιρη υλοποίηση του Σχεδίου ITGI.
2. Τα Μέρη υπογραμμίζουν την ανάγκη να επιταχύνουν την εφαρμογή της Διακυβερνητικής Συμφωνίας για την υλοποίηση του Σχεδίου ITGI που υπογράφηκε το 2007 από τις κυβερνήσεις Τουρκίας, Ελλάδος, και Ιταλίας.
3. Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, τα Μέρη θα διαπραγματευθούν και θα καταλήξουν σε όλες τις σχετικές συμφωνίες που αναφέρονται επίσης στη Διακυβερνητική και που είναι απαραίτητες για την υλοποίηση του Σχεδίου ITGI, διασφαλίζοντας παράλληλα τη συνολική του βιωσιμότητα.
4. Τα Μέρη συμφωνούν επίσης να δημιουργήσουν, με βάση τα σχετικά συμπεράσματα της προαναφερθείσας Κατευθυντήριας Επιτροπής (Steering Committee), μια ad-hoc ομάδα εργασίας μέσα στο πλαίσιο λειτουργίας της Κ.Ο.Ε., στην οποία θα συμπεριλαμβάνονται οι Υφυπουργοί / Γενικοί Γραμματείς των δύο Υπουργείων και η οποία θα έχει την εντολή να εξετάσει την κατάσταση στην οποία βρίσκεται η υλοποίηση του σχεδίου και να αποφασίσει, πριν από το τέλος του 2010, τη λήψη πιθανών επιπρόσθετων μέτρων που θα κριθούν απαραίτητα για την υποστήριξη και επιτάχυνση της πραγματοποίησης του Σχεδίου ITGI.

Άρθρο 3

Τα Μέρη ενθαρρύνουν τους αρμόδιους διαχειριστές των ηλεκτρικών τους δικτύων, δηλαδή το ΔΕΣΜΗΕ και την ΤΕΙΑΣ, να εξετάσουν τις δυνατότητες που υπάρχουν για τη σύναψη συμφωνιών που αφορούν τεχνικά και εμπορικά ζητήματα σχετιζόμενα με την πραγματοποίηση ανταλλαγής ηλεκτρικού ρεύματος από την Ελλάδα στην Τουρκία και αντιστρόφως

Άρθρο 4

1. Τα Μέρη συμφωνούν να προωθήσουν τη συνεργασία μεταξύ του δημοσίου και του ιδιωτικού τομέα, των πανεπιστημίων και των ερευνητικών κέντρων στους τομείς των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (Α.Π.Ε.) και της Εξοικονόμησης Ενέργειας (ΕΞΕ).
2. Η συνεργασία μεταξύ των Μερών στους τομείς των ΑΠΕ και της ΕΞΕ μπορεί να συμπεριλάβει τα ακόλουθα:

- Ανταλλαγή επιστημονικών, τεχνολογικών και τεχνικών πληροφοριών
- Διοργάνωση Σεμιναρίων, Εκπαιδευτικών Μαθημάτων και Συναντήσεων

- Εντοπισμός επιχειρηματικών ευκαιριών στον τομέα των ΑΠΕ και του εξοπλισμού ΕΞΕ
- Ενθάρρυνση των Ελληνικών και Τουρκικών αρχών, επιχειρηματιών και επενδυτών να συνεργαστούν από κοινού για την προώθηση σχεδίων αμοιβαίου συμφέροντος
- Δημιουργία ενός Twinning Program στους τομείς των ΑΠΕ και της ΕΞΕ
- Ανταλλαγή τεχνογνωσίας, εμπειρίας και γνώσης επί νομοθετικών και ρυθμιστικών θεμάτων στους τομείς των ΑΠΕ, της ΕΞΕ και των Καθαρών Ενεργειακών τεχνολογιών

3. Η υλοποίηση συγκεκριμένων προγραμμάτων που αφορούν τους τομείς των ΑΠΕ και των εφαρμογών ΕΞΕ μπορούν να συμπεριλάβουν:

- Επίγεια Αιολική Ενέργεια
- Ηλεκτροπαραγωγή από Φώτο-βολταϊκά συστήματα Ηλιακής Ενέργειας
- Ηλιακή θέρμανση και ψύξη
- Ηλεκτροπαραγωγή από Γεωθερμία, θέρμανση και ψύξη, συμπαραγωγή ηλεκτρισμού και θερμότητας, τηλεθέρμανση
- Αξιοποίηση υπολοίπων Βιομάζας και διακίνηση προϊόντων βιομάζας ως πρώτη ύλη αποθεμάτων βιομάζας
- Εξοικονόμηση Ενέργειας στον οικιακό τομέα «Εξυπνα Κτίρια»

Άρθρο 5

1. Η ευθύνη για την εφαρμογή αυτού του Μνημονίου Κατανόησης ανήκει στο Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής για την Ελληνική πλευρά και στο Υπουργείο Ενέργειας και Φυσικών Πόρων για την Τουρκική πλευρά.

2. Οι όποιες διαφωνίες τυχόν προκύψουν μεταξύ των Μερών αναφορικά με την ερμηνεία και/ή την εφαρμογή των όσων προβλέπονται σε αυτό το Μνημόνιο Κατανόησης θα επιλυθούν μέσω διαπραγματεύσεων μεταξύ των Μερών.

Άρθρο 6

Αυτό το Μνημόνιο Κατανόησης θα τεθεί σε εφαρμογή με την ανταλλαγή γραπτών γνωστοποιήσεων μεταξύ των δύο Μερών δια των οποίων θα ενημερώσουν το ένα το άλλο μέσω της διπλωματικής οδού για την ολοκλήρωση των αντίστοιχων εσωτερικών διαδικασιών που θέτουν σε ισχύ αυτό το Μνημόνιο.

Υπεγράφη στην Αθήνα στις 14 Μαΐου 2010, σε δύο πρωτότυπα αντίτυπα στην Ελληνική, Τουρκική και Αγγλική Γλώσσα, με όλα τα κείμενα να είναι μεταξύ τους εξίσου αυθεντικά. Σε περίπτωση ενδεχόμενης διαφοράς στην ερμηνεία θα υπερισχύσει το αγγλικό κείμενο.

Για το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας

και Κλιματικής Αλλαγής της

Ελληνικής Δημοκρατίας

Τίνα Μπιρμπύλη

Υπουργός Περιβάλλοντος, Ενέργειας

και Κλιματικής Αλλαγής της

Ελληνικής Δημοκρατίας

Για το Υπουργείο Ενέργειας και Φυσικών Πόρων

της Δημοκρατίας της Τουρκίας

Taner Yildiz

Υπουργός Ενέργειας και Φυσικών Πόρων

της Δημοκρατίας της Τουρκίας

Άρθρο δεύτερο

Η ισχύς του παρόντος νόμου αρχίζει από τη δημοσίευσή του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως και του Μνημονίου που κυρώνεται από την πλήρωση των προϋποθέσεων του άρθρου 6 αυτού.

Αθήνα,

2013

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ - ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ Ι. ΜΕΪΜΑΡΑΚΗΣ

Ο ΓΕΝΙΚΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ

Ο ΠΡΟΪΣΤΑΜΕΝΟΣ ΤΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗΣ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΚΟΥ ΕΡΓΟΥ

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ Δ. ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ Κ. ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΣ